

บทที่ 1

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ก่อนที่ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย (2540-2542) จะเกิดขึ้น เศรษฐกิจของเอเชีย ประสบความสำเร็จอย่างมาก ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์ทั่วโลกต่างขนานนามว่าเป็น เศรษฐกิจแบบมหัศจรรย์ (Asian Economic Miracle) (รังสรรค์ หทัยเสรี, ประชาชาติธุรกิจ, 23-26 กรกฎาคม 2541) ประเทศไทย นับเป็นประเทศหนึ่งในทวีปเอเชียที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดในโลก โดยในปี 2530 มีอัตราการขยายตัวสูงถึง 13.2% และในปี 2531 ประเทศไทย ได้รับการยกย่องว่าเป็นเสือตัวที่ห้าของเอเชีย หรือเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่หรือนิกส์ และมีแนวโน้มจะเป็นไปตามที่คาดการณ์ เพราะในปี 2533-2534 เป็นปีที่เศรษฐกิจไทยบูม เกิดเศรษฐกิจใหม่กว่า 2 แสนคนในช่วงข้ามคืนจากการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์และการลงทุนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากสามารถระดมทุนจากต่างประเทศในอัตราดอกเบี้ยต่ำเข้ามา และแสวงหากำไรที่ไม่เห็นหนทางขาดทุน ถือเป็นจุดจบของการพัฒนา เศรษฐกิจแบบฟองสบู่ (กรุงเทพธุรกิจ, 22 ธันวาคม 2540) อ้างใน ถัดดา ประเสริฐวิริยะกุล, 2540

ภาวะบูมแบบ “เศรษฐกิจฟองสบู่” ที่มุ่งเน้นการเก็งกำไร มักจะมีปัจจัยแห่งการทำลายตนเองแอบแฝงอยู่ในตัวเองตั้งแต่เริ่มแรกแล้ว กล่าวคือ เมื่อเก็งกำไรถึงจุดที่ “ผู้ขายแอบแฝง” กลายมาเป็น “ผู้ขายที่แท้จริง” ขึ้นมาในช่วงเดียวกัน จนทำให้ราคาตกฮวบฮาบ เกิดเป็นสภาวะที่นักเศรษฐศาสตร์การเมือง เรียกว่า “ความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจ” (Panic) และตามมาด้วยภาวะ “เศรษฐกิจถดถอยระยะยาว” หรือ ช่วงเศรษฐกิจถดถอยระยะยาวที่จะยาวนานหลายปี (ประไพ ไกรสร โกววิทย์, 2540)

ปัญหาการชะลอตัวของเศรษฐกิจไทย เริ่มปรากฏให้เห็นในรูปของมูลค่าการส่งออกของประเทศที่ปรับตัวลดลง 0.2% ในปี 2537 และปี 2538 ซึ่งส่งผลให้การอัตราขยายตัวของเศรษฐกิจลดลงมาเป็น 6.4% ในปี 2539 จากเดิมที่มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยที่ 8.5% ในช่วงปี 2534-2538 (อำนาจ แดงรอด, 2540) สัญญาณร้ายทางเศรษฐกิจเริ่มแสดงให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้นในปี 2539 เมื่อนักลงทุนต่างชาติ เริ่มถอนทุนกลับ ยอดขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยพุ่งสูงถึง 8% ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (จีดีพี) ภาระหนี้ต่างประเทศอยู่ที่ระดับสูงถึง 50% ของจีดีพี โดย 40% เป็นเงินกู้ระยะสั้นและความอ่อนตัวอย่างรุนแรงของระบบการเงิน โดยเฉพาะบรรดาบริษัทไฟแนนซ์ นอกจากนี้ไทยยังถูกแรงกดดันจากภายนอกหลายอย่าง อาทิ ความตกต่ำอย่างรุนแรงของภาคส่งออก การหดตัวของจีดีพี อุบัติเหตุปัญหาในภาคอสังหาริมทรัพย์ที่เพิ่มขึ้น การดึงฮวบของตลาดหุ้น และฐานะการคลังที่อ่อนแอในบางด้าน (ถัดดา ประเสริฐวิริยะกุล, 2540)

ปี 2540 จึงนับเป็นจุดหักเหสำคัญของประเทศไทย เพราะไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างฉับพลัน อันเป็นผลจากภาวะแบบเศรษฐกิจฟองสบู่ เมื่อผนวกกับการบริหารด้านการเงินการคลังที่ผิดพลาด รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศที่ขาดความมั่นคง ทำให้รัฐบาล ภายใต้การนำของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี จำเป็นต้องประกาศเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเป็นแบบลอยตัวที่มีการจัดการ (Managed Float) เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 หลังจากนั้นรัฐบาลก็ตัดสินใจขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) หรือ ไอเอ็มเอฟ ในวงเงิน 1.72 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อเสริมทุนสำรองของทางการ (ผู้จัดการรายสัปดาห์, 29 ธันวาคม 2540 - 4 มกราคม 2541) ต่อมา วันที่ 5 สิงหาคม 2540 รัฐบาลได้มีคำสั่งระงับการดำเนินธุรกรรมทางการเงินของสถาบันการเงิน 42 แห่ง เพิ่มเติมจากเดิมที่ประกาศระงับไปแล้วจำนวน 16 แห่ง เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2540 อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้นที่ต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ แต่วิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบ และถูกกลืนกลายเป็นลูกโซ่ไปยังประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย และแพร่กระจายไปทั่วโลก ทั้ง เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น บราซิล จนกระทั่ง รัสเซีย ซึ่งเป็นประเทศล่าสุดที่ขอรับความช่วยเหลือทางการเงินจากไอเอ็มเอฟ และปัจจุบันก็ยังไม่มีที่ท่าว่าวิกฤตการณ์ดังกล่าวจะยุติลง

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และภูมิภาคเอเชียนับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2540 ที่ผ่านมานั้น มิได้เป็นเพียงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ไทยเท่านั้น แต่นับเป็นวิกฤตเศรษฐกิจที่รุนแรงที่สุดของเศรษฐกิจการเงินของโลก เมื่อพิจารณาจากขนาดของผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้น และวงเงินกู้ที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศต่างๆ ซึ่งมีจำนวนรวมกันเกือบ 110 พันล้านดอลลาร์เหรียญสหรัฐ นอกจากนี้ วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งนี้ยังมีความรุนแรงมากกว่าวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ผ่านมาในอดีต ทั้งในกรณีวิกฤตการณ์ด้านพลังงาน (The Energy Crisis) วิกฤตการณ์ด้านการชำระหนี้ ระหว่างประเทศ (The International - Debt Crisis) หรือแม้แต่เมื่อเปรียบเทียบกับวิกฤตการณ์ค่าเงินที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 90 ทั้งในกรณีของวิกฤตการณ์การเงินในยุโรป (the 1992-1993 ERM Crisis) วิกฤตการณ์การเงินในลาตินอเมริกา (The Latin-America Crisis) และวิกฤตการณ์การเงินในเม็กซิโก (The Mexican Crisis) (รังสรรค์ หทัยเสรี, ประชาชาติธุรกิจ, 13-15 กรกฎาคม 2541)

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่รัฐบาลได้ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และเร่งหามาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขและฟื้นฟูวิกฤตเศรษฐกิจอย่างจริงจังและ

ต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาเกือบ 2 ปี แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จและเห็นผลเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร อีกทั้งยังไม่มีดัชนีใดมาบ่งชี้ชัดเจนว่าเศรษฐกิจไทยจะฟื้นตัวเมื่อไร

จากรายงานสรุปภาพรวมเศรษฐกิจไทย ของศูนย์วิจัยไทยพาณิชย์ พบว่า ภาวะเศรษฐกิจไทยในปี 2541 หดตัวลงอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2540 และเป็นอัตราการหดตัวที่รุนแรงขึ้นจากครั้งหลังของปี 2540 โดยเป็นผลจากความต้องการใช้จ่ายภายในประเทศที่ลดลงมาก ขณะเดียวกัน ภาวะการส่งออกที่ซบเซายังคงเป็นปัจจัยซ้ำเติมที่สำคัญ ทั้งนี้การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของภาคเอกชนลดลงตามกำลังซื้อของประชาชน อันเนื่องมาจากรายได้ที่แท้จริงของประชาชนโดยรวมลดลง ทั้งจากปัญหาภาวะการว่างงานที่เพิ่มขึ้นและอัตราเงินเฟ้อที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนการลงทุนของภาคเอกชน ก็ลดลงอย่างมากจากปัญหาการขาดสภาพคล่องทางการเงิน และระดับอัตราดอกเบี้ยที่อยู่ในระดับสูงเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีการประมาณการว่าปี 2541 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง (real GDP) จะลดลง 7.4% คุลบัญชีเคินสะพัคจะเกินคุลในระดับสูงถึง 11.3% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ส่วนอัตราเงินเฟ้อจะอยู่ที่ระดับ 8.1% (แนวหน้า, 28 พฤศจิกายน 2541) ส่วนธนาคารโลก (เวิลด์แบงก์) ได้ตอกย้ำในทำนองเดียวกัน ในรายงานประจำปีเรื่อง “มองอนาคตเศรษฐกิจโลก” (Global Economic Prospects) โดยพยากรณ์ว่า อัตราการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจโลกจะหดตัวลงเหลือเพียง 1.8% ในปี 2541 จาก 3.2% ในปี 2540 และจะขยายตัวในปี 2542 เพียง 1.9% ส่วนปี 2543 จะขยายตัว 2.7% ส่วนเอเชียตะวันออก ประเทศที่เกิด “วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ” 5 ประเทศ คือ ไทย อินโดนีเซีย เกาหลีใต้ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ในปี 2541 นี้จะติดลบ 8% แต่จะขยายตัวเล็กน้อยเพียง 0.1% ในปี 2542 และเพิ่มเป็น 3.2% ในปี 2543 (ไทยรัฐ, 4 ธันวาคม 2540)

วิกฤตเศรษฐกิจ ที่เกิดขึ้นในครั้ง นี้ ได้ส่งผลให้ไทย ต้องเผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ ดังสะท้อนออกมาในรูปของค่าเงินที่อ่อนตัวลง และดัชนีราคาหลักทรัพย์ที่ลดลงอย่างฮวบฮาบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกเริ่มที่เกิดปัญหา เศรษฐกิจโดยรวมของชาติอยู่ในภาวะชะงักงัน อุตสาหกรรมเกือบทุกแขนงต่างได้รับผลกระทบโดยตรง ส่งผลให้บริษัทจำนวนมากต้องหามาตรการลดค่าใช้จ่าย เช่น ลดเงินเดือน และปลดพนักงานเป็นจำนวนมาก และอัตราการปิดกิจการและล้มละลายทางธุรกิจของบริษัทเอกชนก็เพิ่มสูงขึ้น อย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน รวมทั้งอัตราการว่างงานที่สูงที่สุดในประวัติศาสตร์ โดยข้อมูลจากการวิจัยของสถาบันการวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ระบุว่า การว่างงานในปี 2540 มีมากกว่า 24% ของกำลังแรงงานทั่วประเทศ 30 ล้านคน ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงการว่างงานแอบแฝงหรือภาคเกษตรที่ว่างงานหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ภาวะการว่างงานเปิดเผยเช่นนี้ถือเป็นเรื่องวิกฤตในรอบ 10 ปี เนื่องจากก่อนหน้านี้เคยวิกฤตที่สุดใน

ปี 2535 แต่มีอัตราการว่างงานเพียง 2.1% หรือ ประมาณ 52,000 คนเท่านั้น (คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมงานพัฒนา (ผ.ส.พ.) : สรุปสถานการณ์สังคมไทย ,2541)

อย่างไรก็ดี จากสถิติล่าสุด ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ประเมินตัวเลขจำนวนผู้ว่างงานทั้งปี 2541 มีทั้งสิ้น 2.16 ล้านคน จากเดิมที่ประเมินไว้ 1.85 ล้านคน หรือเพิ่มจากประมาณการเดิม 3.1 แสนคน โดยคิดเป็นยอดของผู้ว่างงานโดยเปิดเผย 1.325 ล้านคน เป็นผู้ที่พร้อมจะทำงาน แต่ไม่ได้ทำงาน 1.35 แสนคน และเป็นว่างงานตามฤดูกาล 7 แสนคน ในจำนวนคนว่างงานทั้งหมดเป็นผู้ถูกเลิกจ้าง และลาออกจากงาน หรือคนที่เคยมีงานทำในปีก่อน แต่ไม่มีงานทำในปี 2541 จำนวน 6.7 แสนคน โดยยอดผู้มีงานทำในปี 2541 มีทั้งสิ้น 30.97 ล้านคน จากเดิมยอดผู้มีงานทำในปี 2540 มีจำนวน 31.64 ล้านคน หรือลดลงจากปีก่อนหน้า 2.1% (ไทยรัฐ, 23 พฤศจิกายน 2541)

จากสถิติพบว่า วิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลให้ประชาชนเกิดความเครียดมากถึง 40% ของจำนวนประชากร และผู้มีอาการเครียดที่สุด คือ คนดองงาน รองลงมาคือ เจ้าของกิจการ แม่บ้าน และลูกจ้าง ตามลำดับ (มติชน, 11 กันยายน 2540) นอกจากนี้ ยังมีประชาชน จำนวนไม่น้อยที่เครียดและไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และพยายามฆ่าตัวตาย ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากสถิติข้อมูลระดับภาควิทยาของ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า ในปี 2539 มีอัตราการฆ่าตัวตาย 7.65 ราย ต่อประชากรแสนคน และเพิ่มขึ้นเป็น 9.09 ราย ในปี 2540 สำหรับในปี 2541 ระหว่างเดือนมกราคม- มิถุนายน มีผู้คิดฆ่าตัวตายเข้ารับการรักษา 1,380 ราย และเสียชีวิต 50 ราย และกระทรวงสาธารณสุข ได้เปิดเผยข้อมูลการฆ่าตัวตาย ที่รวบรวมจากหนังสือพิมพ์ระหว่างวันที่ 1 ต.ค. - 12 พ.ย. 2541 ปรากฏว่ามีผู้ฆ่าตัวตายทั้งสิ้น 68 ราย เป็นชาย 56 ราย หญิง 12 ราย สาเหตุการฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มาจากปัญหาทางครอบครัว ปัญหาหนี้สิน ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาดองงาน ปัญหาการทำงาน (ไทยรัฐ, 11 พฤศจิกายน 2541)

ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า วิกฤตเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดวิกฤตสังคมตามมาด้วย ดังที่ พระราชวรรมณี อธิการบดีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเจ้าคณะภาค 2 ได้กล่าวไว้ว่า ในหัวข้อเรื่อง “บทบาทของพระพุทธศาสนาในวิกฤตสังคมไทย” ว่า วิกฤตทางเศรษฐกิจได้เริ่มลุกลามกลายเป็นวิกฤตสังคม ขณะนี้ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในบ้านเรากำลังถึงจุดที่ต่ำที่สุด และกำลังเข้าสู่ภาวะที่กำลังเริ่มฟื้นฟู อย่างไรก็ตาม เราพยายามที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยตลอด แต่ยังไม่มีการพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่สังคมที่ต้องเสื่อมไปเพราะผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะต้องหาทางเร่งฟื้นฟูด้วย (ไทยรัฐ, 23 พฤศจิกายน 2541)

ท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2540 ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และด้านจิตใจของประชาชนทุกระดับชั้นในสังคม และทุกภูมิภาคของประเทศ ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้อัตราลดลง และขาดกำลังซื้อ เนื่องจากถูกลดเงินเดือน หรือตกงาน ในขณะที่ค่าครองชีพสูงขึ้น เพราะสินค้าและบริการมีราคาสูงขึ้น ในภาวะวิกฤตเช่นนี้ ประชาชนมีความต้องการแสวงหาข่าวสารจากสื่อมวลชนอย่างมาก ทั้งข่าวสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อแก้ไขปัญหา นำมาประกอบการตัดสินใจในการประกอบอาชีพ และเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (รศ.ดร.สุวิทย์ เกษชัย , 2539)

การสื่อสารในฐานะที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของชีวิต และเป็นสายใยของสังคม ได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขวิกฤตครั้งนี้ได้ทางหนึ่ง เพราะนอกจากการสื่อสารจะมีบทบาทต่อปัจเจกบุคคลในฐานะเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตแล้ว การสื่อสารยังเป็นส่วนประกอบที่แนบแน่นและมีความสำคัญต่อกระบวนการสังคม (social process) รวมทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม ในการช่วยสำรวจสภาวะใหม่ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสังคม ช่วยยกระดับความกระตือรือร้นของประชาชน ชี้นำและควบคุมกระบวนการเปลี่ยนแปลงในสังคม สอนทักษะใหม่ ๆ แก่ประชาชน สอนให้ประชาชนคุ้นกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป (ปรเมศ ทัศเวทิน , 2540) โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นตัวกลางนั่นเอง ซึ่งอาจสรุปถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในสังคม ดังนี้

1. การรายงานข่าว หรือสอดส่องระวังระไวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Surveillance of the environment) คือ การแสวงหาข่าวสารและเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อม ทั้งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในและนอกสังคม
2. การชักจูงใจ หรือประสานส่วนต่างๆ ในสังคมเพื่อแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม (Correlation of the parts of society in responding to the environment) คือ สื่อมวลชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดเป็นข่าว เป็นการวิเคราะห์ และเสนอแนะว่าควรจะทำอย่างไรกับสิ่งนั้นๆ
3. การให้การศึกษานี้ หรือถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นหลัง (Transmission of the social heritage from one generation to the next) คือ การเผยแพร่ความรู้ ค่านิยม บรรทัดฐานของสังคมแก่สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม เพื่อให้วิทยาการและ วัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ คงอยู่ต่อไป
4. การให้ความบันเทิง (Entertainment) คือ การเผยแพร่การแสดง คนตรี ศิลปะ เพื่อสร้างความจรรโลงแก่มวลชน

ผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาว่า ชาวกรุงเทพมหานคร หรือผู้รับสาร ซึ่งคาดว่าจะได้รับผลกระทบ จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโดยตรงและรุนแรงที่สุด เนื่องจากกรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางของ องค์การธุรกิจเอกชนที่ใหญ่ที่สุดของประเทศนั้น มีการแสวงหาข่าวสาร ด้านเนื้อหา รูปแบบ และ สื่ออย่างไร มีการรับรู้ประโยชน์ ได้รับความพึงพอใจจากข่าวสารมากน้อยเพียงใด และมีการปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแสวงหาข่าวสาร การรับรู้ประโยชน์ ความพึงพอใจจากข่าวสาร และการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ของประชาชนใน กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะประชากรต่างกัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การแสวงหาข่าวสารกับ การรับรู้ประโยชน์ของข่าวสาร ประเภทต่าง ๆ ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการแสวงหาข่าวสารกับความพึงพอใจจากข่าวสาร ประเภทต่าง ๆ ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์กับความพึงพอใจจากข่าวสาร ประเภทต่าง ๆ ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ประโยชน์จากข่าวสารกับการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤต เศรษฐกิจ
6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจจากข่าวสารกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ประชาชนในกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีการแสวงหา ข่าวสาร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจแตกต่างกัน

2. ประชาชนในกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีการรับรู้ประโยชน์ ความพึงพอใจจากข่าวสาร และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ แตกต่างกัน

3. การแสวงหาข่าวสารของประชาชนกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ประโยชน์ของข่าวสาร

4. การแสวงหาข่าวสารของประชาชนกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากข่าวสาร

5. การรับรู้ประโยชน์จากข่าวสารของประชาชนกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจจากข่าวสาร

6. การรับรู้ประโยชน์จากข่าวสารของประชาชนกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน

7. ความพึงพอใจจากข่าวสารของประชาชนกรุงเทพมหานคร ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการแสวงหาข่าวสาร ด้านเนื้อหาของข่าวสารที่กลุ่มตัวอย่างต้องการ โดยศึกษากลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะเป็นกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากกรุงเทพเป็นแหล่งแรงงานที่ใหญ่ที่สุด และเป็นที่ตั้งของบริษัทหรือธุรกิจเอกชนมากที่สุดในประเทศ กอปรกับประชาชนในกรุงเทพมหานครมีโอกาส และมีช่องทางในการแสวงหาข่าวสารมากกว่าประชาชน ในจังหวัดอื่น อีกทั้งเพื่อความสะดวกในการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาพฤติกรรมกรรมการแสวงหาข่าวสารของประชาชน ตั้งแต่เดือนมกราคม 2541 จนถึง 15 กุมภาพันธ์ 2542 และกำหนดอายุของกลุ่มประชากรระหว่าง 21 ถึง 55 ปี

คำนิยามศัพท์

1. วิกฤตเศรษฐกิจ หมายถึง ภาวะที่ประเทศไทยประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินอย่างรุนแรง ขาดเงินทุนสำรองของชาติ และมีภาระหนี้สินต่างประเทศสูงสุดในประวัติศาสตร์ไทย และต้องของความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ มีอัตรา การขยายตัวทางเศรษฐกิจติดลบ ทั้งนี้ นับตั้งแต่ วันที่ 2 กรกฎาคม 2540 ซึ่งเป็นวันที่รัฐบาล ประกาศลอยตัวค่าเงินบาทจนถึงปัจจุบัน

2. การแสวงหาข่าวสาร หมายถึง เนื้อหา รูปแบบ ความถี่ หรือความถี่ครั้งที่ ประชาชนในกรุงเทพมหานคร เลือกล่าใช้สื่อเพื่อรับรู้ข่าวสารจาก สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เพจเจอร์ รวมทั้งสื่อบุคคล เช่น คนในครอบครัว เพื่อน

3. ข่าวสาร หมายถึง เรื่องราว ข้อมูล สารความรู้ ต่าง ๆ ที่เผยแพร่ไปสู่ประชาชนใน กรุงเทพมหานคร โดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ

4. ข่าวสารทั่วไป หมายถึง ข่าวสถานการณ์ทั่วไป ข่าวการเมือง ข่าวการศึกษา/แนวเนาว การศึกษาค่อ ข่าวด้านวิชาการ/เทคโนโลยี ข่าวด้านการแพทย์/ การดูแลสุขภาพกาย-ใจ ข่าวต่างประเทศ ข่าวด้านธรรม/สนทนารธรรม ข่าวกีฬา และข่าวด้านการเกษตร

5. ข่าวเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง ข่าวเศรษฐกิจทั่วไป/วิเคราะห์การเงิน/ ข้อมูลทาง ธุรกิจ ข่าวธุรกิจการค้า/ การลงทุน ข่าวด้านกฎหมาย ข่าวด้านแหล่งงาน/ แนวเนาวอาชีพ /ช่อง ทางประกอบอาชีพ ข่าวศิลปวัฒนธรรม และข่าวด้านปัญหาสังคม เช่น คนตกงาน อาชญากรรม

6. ข่าวบันเทิงและสันทนาการ หมายถึง ข่าวบันเทิง เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี ข่าวด้าน แหล่งซื้อสินค้า ข่าวด้านแหล่งรับประทานอาหาร ข่าวด้านแหล่งท่องเที่ยวในประเทศ ข่าวด้าน แหล่งท่องเที่ยวต่างประเทศ ข่าวด้านแหล่งท่องเที่ยวกลางคืนในเมือง ข่าวด้านงานอดิเรก และ ข่าวด้านโหราศาสตร์/ ทำนายดวงชะตา

7. การรับรู้ประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนในกรุงเทพมหานคร นำข่าวสารที่ได้จาก สื่อประเภทต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ ในการดำรงชีวิต ได้แก่ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เพื่อความบันเทิง ผ่อนคลายความเครียด เพื่อหาช่องทางประกอบอาชีพ เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ในชีวิตประจำวัน

8. การรับรู้ประโยชน์ด้านประโยชน์ทั่วไป หมายถึง การรับรู้ประโยชน์จากข่าวสาร ด้านต่างๆ ดังนี้

- ได้รับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเงิน การลงทุน และอื่นๆ ครอบคลุมทั้งในและต่างประเทศ
- มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมมากขึ้น
- มีข้อมูลด้านเศรษฐกิจแลกเปลี่ยนกับคนอื่น
- ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เพิ่มพูนประสบการณ์
- รู้สึกผ่อนคลายจากความเครียด
- ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

9. การรับรู้ประโยชน์ด้านการปรับตัวในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ หมายถึง การรับรู้ประโยชน์จากข่าวสาร ด้านต่างๆ ดังนี้

- เข้าใจและยอมรับถึงความรุนแรงของวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น
- มีกำลังใจที่จะเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ
- มีแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ
- มีแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในชีวิตประจำวันในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ
- มีช่องทางในการประกอบอาชีพใหม่
- มีแนวทางในการวางแผนอนาคต

10. ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับของความรู้สึกที่ประชาชนในกรุงเทพมหานคร ตอบสนองการแสวงหาข่าวสารจากสื่อประเภทต่างๆ

11. ความพึงพอใจด้านเนื้อหาและรูปแบบ หมายถึง ความพึงพอใจจากข่าวสารด้านต่างๆ ดังนี้

- ได้รับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเงิน และอื่นๆ ครอบคลุมทั้งในและต่างประเทศ
- ได้รับทราบข่าวสารด้านต่างๆ ด้วยความรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์
- ข่าวสารมีความหลากหลาย เลือกอ่านได้ตรงกับความต้องการ
- ข่าวสารต่างๆ ถูกต้อง และชัดเจน
- มีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ

12. ความพึงพอใจด้านสาระประโยชน์ หมายถึง ความพึงพอใจจากข่าวสารด้านต่างๆดังนี้

- ข่าวสารช่วยจุดประกายความคิด / ชี้ช่องทางอาชีพใหม่ การลงทุนให้แก่ท่าน
- ข่าวสาร ข้อคิดเห็น บทวิเคราะห์ที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อปรับเปลี่ยนการใช้ชีวิตในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจได้
- ข่าวสาร ข้อคิดเห็น ที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ เป็นแนวทางในการตัดสินใจด้านการทำงาน / อาชีพในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจได้
- ข้อมูล ข่าวสารช่วยเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ให้แก่ท่าน
- ข่าวสารสร้างความสนุกสนาน เพลิดเพลิน
- ข่าวสารช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด
- ข่าวสารช่วยให้ท่านมีเรื่องคุยกับเพื่อน

13. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบบริโภคในชีวิตประจำวัน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการจัดสรรเวลาในกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การใช้เวลาในกิจกรรมทั่วไป การใช้เวลาในการซื้อสินค้า การใช้เวลาในการใช้บริการต่างๆ รวมทั้งความสนใจต่อเรื่องต่างๆ ของประชาชน กรุงเทพมหานคร ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ

14. การใช้เวลาในกิจกรรมทั่วไป หมายถึง การใช้เวลาในการทำกิจกรรม ต่อไปนี้

- การค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ภาษา คอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนางานที่ทำอยู่
- การหาช่องทางประกอบอาชีพใหม่
- การทำงานพิเศษ อาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ของตนเองและครอบครัว
- การทำงานอดิเรก เช่น ปลูกต้นไม้ งานฝีมือ เล่นดนตรี เลี้ยงสัตว์ อื่นๆ
- การพบปะสังสรรค์ และร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ครอบครัว ญาติมิตร
- การเดินทางไปพักผ่อนในสถานที่ต่างๆ
- การพักผ่อนอยู่บ้าน เช่น ดูทีวี ใช้อินเทอร์เน็ต ฟังวิทยุ อ่านหนังสือ
- การร่วมกิจกรรมกับสมาคม สโมสรที่เป็นสมาชิกอยู่
- การเล่นกีฬา ออกกำลังกาย
- การทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของชุมชน

15. ประชาชนในกรุงเทพมหานคร หมายถึง ประชากรที่มีอายุระหว่าง 21-55 ปี และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

16. ลักษณะทางประชากร หมายถึง เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และระดับรายได้

17. สื่อมวลชน หมายถึง หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และ โทรทัศน์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ไปปรับปรุงด้านเนื้อหาข่าวสาร รูปแบบ และสื่อ ในการเผยแพร่สู่ประชาชน เพื่อตอบสนองความต้องการ และเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิต รวมทั้งด้านการประกอบอาชีพ และอื่นๆ ของประชาชนในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ รวมทั้งช่วยบรรเทาภาวะวิกฤตและปัญหาทางสังคมโดยรวมของประเทศ

2. เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข่าวสาร หรือหน่วยงานพัฒนาสังคมอื่นๆ ใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งสุขภาพจิตของประชาชนให้ดีขึ้น